

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2020 року)

У двох частинах

Частина 2

Суми
Сумський державний університет
2020

ПОНЯТТЯ ТА ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ФІНАНСОВИХ САНКЦІЙ

Бейгул М. А.

*Студент IV курсу ННІ права
Університету державної фіскальної служби України*

Фоменко Ю. О.

*к. ю. н., старший викладач кафедри фінансового права ННІ права
Університету державної фіскальної служби України*

В умовах сьогодення, для існування будь-якої держави виникає необхідність у захисті її фінансової безпеки, яка є важливою передумовою економічного розвитку. Для забезпечення охорони фінансової безпеки України, нормами законодавства передбачаються різні види юридичної відповідальності, а саме: кримінальна, адміністративна, цивільно-правова, а також є підстави виділити фінансову, яка у цьому контексті набуває особливого значення. Фактичною підставою для притягнення винних осіб до фінансової відповідальності є вчинення правопорушення, у сфері бюджетних, податкових, банківських, валютних, інших видів фінансових відносин. Фінансово-правова відповідальність реалізується через застосування специфічних санкцій, які мають принципові відмінності від інших заходів відповідальності, одним з яких є вплив виключно на майновий стан порушника.

На сучасному етапі, дискусійним питанням є виділення фінансової відповідальності, як окремого виду юридичної відповідальності на основі фінансових санкцій. Одні вчені наполягають на її повній самостійності, а інші стверджують, що підстав відокремити фінансову відповідальність від адміністративної немає. Крім того, в нормативно-правових актах, які складають законодавство України досі не міститься визначення поняття «фінансове правопорушення», що тільки підвищує актуальність теми. Варто також зазначити, що у доктрині фінансового права не склалося загально визнаного поняття «фінансових санкцій», а те, що міститься у законодавчих актах не окреслює всіх специфічних ознак.

Проблематиці визначення поняття «фінансових санкцій» та їх особливостей були присвячені праці таких науковців, як: О. Є. Анохін, Л. Р. Барашян, Д. В. Будніков, З. М. Будько, Д. О. Гетманцев, О. О. Гогін, Т. М. Голуб, Е. С. Дмитренко, Р. О. Єна, Єфремова, О. В. Зімін, О. В. Золотухін, В. А. Кінсбурська, Н. О. Лабутина, В. О. Маєхін, Ю. В. Рудовер, А. В. Роздайбіда, І. А. Сікорська, Н. В. Туркіна.

Відповідно до статті 14 Податкового кодексу України, штрафна санкція (фінансова

санкція, штраф) – плата у вигляді фіксованої суми та/або відсотків, що справляється з платника податків у зв'язку з порушенням ним вимог податкового законодавства та іншого законодавства, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи, а також штрафні санкції за порушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності [1].

Із вищезазначеного можна зробити висновок, що законодавець при визначенні поняття «фінансової санкції» ототожнює його з «штрафом», при цьому зазначаючи, що «це плата у вигляді фіксованої суми або відсотків», хоча, як відомо, плата у вигляді відсотків у податковому праві – це пеня. Крім того, у статті 14 також є визначення поняття «пеня»: сума коштів у вигляді відсотків, нарахована на суми грошових зобов'язань у встановлених Податковим кодексом України випадках та не сплачена у встановлені законодавством строки. Таким чином, визначення обох понять, у кодексі в тому вигляді, в якому вони існують зараз, створює деякі протиріччя. Крім того, як зазначає Р. О. Єна, ототожнення поняття «штрафна санкція», «штраф» та «фінансова санкція» у Податковому кодексі є досить не логічним та методологічно невірним [2, 132].

Поряд з цим, позиції науковців щодо визначення «фінансових санкцій» відрізняються. Так, на думку М. В. Занфірова, фінансова санкція – це захід фінансово-правової відповідальності, що застосовується уповноваженими на те органами державної влади до фізичних та юридичних осіб за порушення фінансового законодавства, яка полягає у застосуванні до порушника додаткових обмежень майнового характеру з метою приведення його поведінки у відповідність з вимогами, що містяться у законі [3, 98].

У свою чергу, Н. В. Туркіна визначає фінансову санкцію наступним чином: фінансово-правова санкція – це закладена в юридичній формі можливість (загроза) примусу відносно зобов'язаної особи на випадок невиконання нею обов'язків у сфері фінансової діяльності держави та муніципальних утворень. Інакше кажучи, фінансові санкції є заходами фінансово-правової відповідальності, які покладають на правопорушників додаткові обтяжування у вигляді пені і штрафів [4, 126].

Деякі вчені-юристи розглядають фінансову санкцію як складову фінансово-правової норми. Наприклад, Д. А. Кобильнік розглядає фінансово-правову санкцію як складову частину структури фінансово-правової норми і наголошує, що вона відіграє найважливішу роль при реалізації фінансово-правових норм, оскільки закріплення примусових важелів держави щодо належного виконання встановлених правил поведінки у фінансовій діяльності, на думку автора, повинно врегулювати ті найважливіші відносини, з якими пов'язане фінансове забезпечення інтересів держави та суспільства [2, с. 131].

Досліджуючи дану проблему, І. П. Устиної, зазначає, що фінансово-правова

санкція – це обов’язковий структурний елемент норми фінансового права, що має майновий характер, забезпечена примусовою силою держави, застосовується у спеціальному процесуальному порядку уповноваженими органами у випадку винного невиконання або неналежного виконання суб’єктом фінансової відповідальності вимог законодавства про акумуляцію, розподіл, використання централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів з метою відшкодування недоотриманих бюджетом та позабюджетними фондами грошових коштів, а також покарання порушників [5, 134].

Також, досить цікавим є погляд на природу фінансової санкції Ю. Ровинського. Науковець вважає, що фінансову санкцію доречно розглядати як складову структури фінансово-правової норми та як конкретно визначену міру фінансово-правової відповідальності. На його думку, фінансово-правовою санкцією необхідно вважати міру впливу примусового характеру, які реалізуються через процедуру правозастосування у позасудовому порядку та полягають у позбавленні особи, до якої вони застосовані, певної суми грошей, що є мірою юридичної відповідальності.

Отже, щодо визначення сутності фінансових санкцій у науці фінансового права не склалося одностайної думки. На наш погляд, найбільш істинним є підхід до розуміння фінансової санкції як самостійної міри юридичної відповідальності, оскільки вона має певні ознаки, а саме: застосовується уповноваженими органами, має імперативний характер, в окремих випадках може вступати в дію без наявності вини суб’єкта, мають специфічну процедуру застосування, мають грошовий, правовідновлюючий характер, чим відрізняються від адміністративних, кримінальних санкцій.

Також варто зазначити, що у науковій літературі є представники позиції, які вважають фінансову санкцію заходом адміністративної відповідальності. Представники такої точки зору вважають, що фінансова санкція не відрізняється від адміністративної, оскільки застосовується у позасудовому порядку і виражається у призначенні покарання до порушника у вигляді штрафу або пені. Крім того, виходячи із такого розуміння, ставиться під сумнів виділення фінансової відповідальності як самостійного виду у межах фінансового права, оскільки фінансова санкція застосовується у багатьох галузях права [6, с. 79].

На противагу вищезазначеному існує обґрунтована позиція, відповідно до якої фінансові та адміністративні санкції значно відрізняються. По-перше, підставою застосування фінансових санкцій є виключно фінансове правопорушення (правопорушення у сфері фінансової діяльності), об’єктом яких є відносини у сфері публічної фінансової діяльності держави. Ці відносини, безперечно, не входять до

предмета адміністративного права. По-друге, фінансова та адміністративна санкції виконують різні функції, зокрема, адміністративній не характерна правовідновлювальна (компенсаційна) функція. По-третє, порядок реалізації санкцій відрізняється. Процедура застосування адміністративних стягнень регламентована виключно Кодексом України про адміністративні правопорушення, фінансові ж санкції застосовуються відповідно до нормативно-правових актів що складаються фінансове законодавство. Крім того, важливим у цьому контексті є те, що застосування фінансової санкції, а отже, притягнення до фінансової відповідальності не унеможлиблює притягнення до інших видів відповідальності, зокрема, до адміністративної чи кримінальної [7, с. 78].

Отже, враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що природа фінансової санкції залишається дискусійним питанням у фінансовому праві. У той же час, існують підстави вважати її самостійною мірою юридичної відповідальності та виходячи з цього виділяти фінансову відповідальність окремо від інших, передбачених законодавством України видів юридичної відповідальності. Таким чином, можна стверджувати про необхідність більш детального дослідження природи фінансових санкцій, потреби у більшій увазі до зазначеного питання вітчизняних науковців-юристів, а також законодавця.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. *Законодавство України*: база даних / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 06.04.2020).
2. Єна Р. О. Щодо визначення поняття «фінансово-правова санкція». *Форум права*. 2013. № 2. С. 129–133.
3. Занфіров М. В. До питання щодо співвідношення фінансово-правової відповідальності та фінансових санкцій. *Принципи фінансового права*: матеріали міжнар. наук. конф. (Харків, 19-20 квітня 2012 року). Харків. 2012. С. 95–98.
4. Туркіна Н. В. Поняття і специфіка фінансово-правової санкції. *Право і безпека. Гуманітарний університет «ЗІДМУ»*. 2002. № 1. С. 125–129.
5. Устинова І. П. Юридичний зміст та ознаки фінансово-правової санкції. *Часопис Київського університету права. Проблеми державного управління та адміністративне право*. 2010. № 4. С. 133–135.
6. Головенко О. Теоретико-правові підходи до розуміння фінансово-правової відповідальності. *Погляд науковця. Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2011. № 5. С. 77–83.

7. Касьяненко А. М., Касьяненко Л. М. Місце фінансової відповідальності серед інших видів відповідальності за порушення бюджетного законодавства. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2018. № 3-4. С. 73–80.

АКСІОЛОГІЧНИЙ МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я

Муляр Г. В.

к. і. н., доцент, доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Академії праці, соціальних відносин і туризму

Наукові дослідження здійснюється певним шляхом за допомогою конкретних способів, прийомів що визначаються як методи. Метод – це діяльності суб'єкта в будь-якій її формі. Головне призначення будь-якого методу – на основі відповідних принципів (вимог, приписів тощо) забезпечити успішне вирішення певних пізнавальних і практичних проблем, приріст знання, оптимальне функціонування і розвиток тих чи інших об'єктів [1, с. 20]. Методи правового дослідження – це система розумових та/або практичних операцій, принципів, прийомів і правил, які націлені на вирішення певних пізнавальних завдань у сфері права з урахуванням певної пізнавальної мети, яка зумовлена духовними й матеріальними потребами суспільства та /або внутрішніми потребами самої правової науки [2, с. 6]. Пізнання правового явища відбувається із застосуванням філософських, загальнонаукових, спеціальних методів. Ця система методів властива для будь-якого наукового дослідження, але залежно від його предмета надається перевага тому чи іншому методу. Різний підхід до методів обумовлений і тим, що пізнання адміністративно-правових категорій з використанням традиційних для юридичної науки методів не може гарантувати повноту та істинність наукового пошуку. Тому постає необхідність визначати методологію дослідження щодо кожної нової наукової проблематики.

Будь-яке наукове дослідження починається з постановки наукової проблеми, визначення об'єкта і предмета дослідження й підбору адекватного обраному предмету набору дослідницьких методів [3, с. 6]. Залежно від використання методів пізнання правової матерії їх взаємодоповнюваності залежить достовірність результату дослідження. При цьому, при співвідношенні методів, обов'язково виокремлюється декілька методів, які найбільш повно надають можливість розкрити зміст предмета дослідження. Так, при виборі методів дослідження у сфері адміністративно-правового забезпечення права на охорону здоров'я, перевага буде надаватися тим методам, що